

XML bevezető

Jeszenszky Péter

2025. szeptember 11.

Mi az XML? (1)

- Általános célú jelölőnyelv.
- Születése az 1990-es évek második felében.
- Napjaink egyik meghatározó, az iparban széles körben használt technológiája.

Mi az XML? (2)

- **Szűkebb értelemben:** szintaxis strukturált dokumentumok ábrázolására, mely lehetővé teszi azok automatikus feldolgozását (elektronikus dokumentum formátum).
- **Tágabb értelemben:** egy sereg közös töről fakadó specifikációt jelent, melyeket összefoglaló néven **XML család**nak is neveznek.

Előzmény

- Előzménye az SGML:
  - ISO szabvány elektronikus dokumentumok leírására (1980-as évek):
    - ISO 8879:1986 Information processing – Text and office systems – Standard Generalized Markup Language (SGML)
  - Bonyolult, webes környezetben történő széleskörű használatra nem alkalmas.
- Az XML az SGML-en alapul, azzal kompatibilis (részhalmaza), de sokkal egyszerűbben használható.

Jelölőnyelvek

- A jelölőnyelvek szöveg annotálására szolgáló számítógépes nyelvek.
- Lehetővé teszik szövegrészekhez metaadatok megadását a szövegtől jól elkülöníthető módon.
- Példák:
  - AsciiDoc <https://asciidoc.org/>
  - TeX, LaTeX <https://www.latex-project.org/>
  - Markdown <https://daringfireball.net/projects/markdown/>
  - troff (man oldalak) <https://www.gnu.org/software/groff/>
  - XML <https://www.w3.org/XML/>
  - Wikitext <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:Wikitext>

Strukturált dokumentum

- Különböző szerkezeti alkotórészek alkotják, mint például címek, fejezetek, szakaszok, bekezdések, megjegyzések, táblázatok.
- Cél az automatikus feldolgozhatóság, ehhez a jelölőnyelvek lehetővé teszik a szerkezeti alkotórészek azonosítását.
- Sokszor nem is dokumentum a szó hagyományos értelmében.

Az XML, mint jelölőnyelv

A szerkezeti alkotórészek azonosítása a dokumentumban úgynevezett címkékkel történik, mint például:

```
<author>Sir Arthur Conan Doyle</author>  
<title xml:lang="hu">A sátán kutyája</title>
```

- Az *Extensible Markup Language* (XML) kifejezés szó szerint jelentése “Kiterjeszhető Jelölőnyelv”.
- Kiterjeszhető, mert nincs előre definiált címkekészlet a szerkezeti alkotórészek azonosítására, hanem egy mechanizmust biztosít ilyen címkekészletek definiálásához.

Meta-jelölőnyelv

- Lehetővé teszi jelölőnyelvek definiálását, ezért meta-jelölőnyelvnek tekinthető.

Az XML és a HTML összehasonlítása

- XML:
  - Nincs előre definiált címkekészlet
  - Célja adatok leírása
  - Adatcsere formátumként használják
- HTML:
  - Előre definiált címkekészlet használata
  - Célja információ megjelenítés
  - Egy prezentációs nyelv
  - Tekinthető az XML egy speciális alkalmazásának (XHTML)

Előnyök

- Egyszerűség
  - Az XML dokumentumok közönséges szöveges állományok, melyeket akár a legegyszerűbb szövegszerkesztővel is létre lehet hozni.
- Nyíltság
- Gyártófüggetlenség
- Platformfüggetlenség
- Univerzális adatcsere formátum
- Kiterjedt infrastruktúra
- Az iparban de-facto szabvány

Hátrányok

Mindezek ellenére fontos, együtt kell élni vele:

- Bőbeszédű és nehézkesen használható szintaxis
- Nagy tárigény
- Bonyolultság
  - Se szeri, se száma az XML-hez kötődő specifikációknak.

Dokumentum központú XML

- A dokumentumokat jelölésekkel megtűzdelt folyó szöveg alkotja.
- A dokumentumok szerkezete nagy változatosságot mutat.
- Lényeges az elemek sorrendje.
- Az ilyen dokumentumok tartalma elsősorban emberi fogyasztásra szánt.
- Ilyen alkalmazás például az XHTML.

Adatközpontú XML

- A dokumentumokat nagyszámú adatelem alkotja.
- Kevésbé véletlenszerű dokumentum-szerkezet.
- Az elemek sorrendje kevésbé lényeges.
- Az ilyen dokumentumok elsősorban gépi feldolgozásra szántak.
- Ilyen alkalmazás például az SVG.

Alternatíva

JSON (JavaScript Object Notation) <https://www.json.org/>

- Könnyűsúlyú szöveges nyelvfüggetlen adatcsere formátum.
- Strukturált adatok ábrázolására szolgál, esetükben jelenti az XML alternatíváját.
- Nagyjából ugyanazokat az előnyöket kínálja, mint az XML, azonban annak hátrányai nélkül.

- **Extensible Markup Language (XML) 1.0 (Fifth Edition)**. W3C Recommendation, 26 November 2008.
  - Ez az elterjedten használt, de vele párhuzamosan létezik az XML 1.1 szabvány.
- **Extensible Markup Language (XML) 1.1 (Second Edition)**. W3C Recommendation, 16 August 2006.
  - Nem elterjedt a használata.

Állomány jellemzők

- Állománynév végződés: `.xml`
- IANA média típus: `application/xml`, `text/xml`
- Sok XML formátumnak saját állomány kiterjesztése és média típusa van.
  - Egy altípus végén a `+xml` strukturált szintaxis utótag jelzi azt, hogy a formátum az XML-en alapul.
    - Példák: `application/xhtml+xml`, `image/svg+xml`, `model/x3d+xml`

Az XML család (1)

- **Magával az XML-lel kapcsolatos specifikációk:**

- Az XML lehetőségeit bővítik.
- Lehetővé teszik XML dokumentumok szerkezetére és tartalmára vonatkozó megszorítások kifejezését (XML sémanyelvek).
- Lehetővé teszik XML dokumentumokból információ kinyerését (lekérdező nyelvek).
- Lehetővé teszi XML dokumentumok más formába alakítását (transzformációs nyelvek).

Az XML család (2)

- **Alkalmazások:** alkalmazási terület-specifikus XML formátumok
  - Digitális tartalomszolgáltatás (például Atom, DocBook, MathML, OSM XML, RSS, SVG, X3D, XHTML)
  - Kommunikáció (például XMPP)
  - Konfigurációs adatok tárolása (például Apache Maven, FXML)
  - Szemantikus web (például OWL, RDF, XMPP)
- **Alkalmazásprogramozási interfészek (API-k):** lehetővé teszik XML dokumentumok feldolgozását programnyelvekből (például DOM, JAXB, JAXP, JDOM, SAX, StAX)

Az XML lehetőségeit bővítő specifikációk

- [Associating Style Sheets with XML documents 1.0 \(Second Edition\)](#). W3C Recommendation, 28 October 2010.
- [Namespaces in XML 1.0 \(Third Edition\)](#). W3C Recommendation, 8 December 2009.
- [XML Base \(Second Edition\)](#). W3C Recommendation, 28 January 2009.
- [XML Inclusions \(XInclude\) Version 1.0 \(Second Edition\)](#). W3C Recommendation, 15 November 2006.
- [XML Linking Language \(XLink\) Version 1.1](#). W3C Recommendation, 6 May 2010.

XML sémanyelvek (1)

- XML dokumentumok szerkezetére és tartalmára vonatkozó megszorítások kifejezésére szolgálnak.
- Az XML sémák XML dokumentumok egy osztályát definiálják, melyeket **példányok**nak (*instances*) is neveznek.
- Adott sémá(k)nak megfelelő XML dokumentumot **érvényesnek** (*valid*) mondunk.
- A sémá(k)nak való megfelelés ellenőrzésének folyamata az **érvényesítés** (*validation*).

XML sémanyelvek (2)

Kortárs XML séma nyelvek:

- Dokumentumtípus-definíció (DTD): az XML specifikáció része
- W3C XML Schema <https://www.w3.org/XML/Schema>
- RELAX NG <https://relaxng.org/>
- Schematron <https://schematron.com/>

Lekérdező nyelvek

- [XML Path Language \(XPath\) Version 1.0](#). W3C Recommendation, 16 November 1999.
- [XML Path Language \(XPath\) 3.1](#). W3C Recommendation, 21 March 2017.
- [XQuery 3.1: An XML Query Language](#). W3C Recommendation, 21 March 2017.

Transzformációs nyelvek

- [XSL Transformations \(XSLT\) Version 1.0](#). W3C Recommendation, 16 November 1999.
- [XSL Transformations \(XSLT\) Version 3.0](#). W3C Recommendation, 8 June 2017.
- [XQuery 3.1: An XML Query Language](#). W3C Recommendation, 21 March 2017.

Invisible XML (1)

- Az *Invisible XML* (“láthatatlan XML”) (ixml) egy módszer nem-XML dokumentumok olyan módon történő kezelésére, mintha azok XML dokumentumok lennének.
  - Lehetővé teszi a szerzők számára, hogy dokumentumokat és adatállományokat az általuk preferált formátumban írjanak, miközben azokat XML-ként teszik elérhetővé olyan folyamatok számára, melyek az XML tartalmakat képesek hatékonyan kezelni.
  - Környezetfüggetlen nyelvekhez használható.
- Webhely: <https://invisiblexml.org/>
- Tároló: <https://github.com/invisibleXML/ixml>

Invisible XML (2)

- Specifikációk:
  - [Invisible XML Specification](#). Community Group Editorial Draft, 1 September 2025.
  - [Invisible XML Specification \(W3C\)](#). Final Community Group Report, 12 December 2023.
- Tutorial:
  - Steven Pemberton. [Invisible XML \(ixml\) Tutorial](#).
- Példák:
  - <https://github.com/invisibleXML/ixml/tree/master/samples>

Invisible XML (3)

Implementációk:

- Aparecium (licenc: GPLv3) <https://github.com/cmsmcq/Aparecium>
- CoffeePot (licenc: MIT License) <https://coffeepot.nineml.org/>
<https://github.com/nineml/coffeepot>
- Markup Blitz (licenc: Apache License 2.0)
<https://github.com/GuntherRademacher/markup-blitz>

Invisible XML (4)

- ixml támogatás bevezetése az XPath 4.0 and XQuery 4.0 szabványokban.
  - Lásd az `fn:invisible-xml` beépített függvényt.
- BaseX támogatás: https://docs.basex.org/main/Invisible_XML

Szerkesztők (1)

Szabad és nyílt forrású szoftverek:

- Visual Studio Code (platform: Linux, macOS, Windows; licenc: *MIT License*) <https://code.visualstudio.com/>
<https://github.com/Microsoft/vscode>
  - Javasolt kiterjesztés: XML <https://marketplace.visualstudio.com/items?itemName=redhat.vscode-xml>
<https://github.com/redhat-developer/vscode-xml>
  - Dokumentáció:
<https://github.com/redhat-developer/vscode-xml/tree/main/docs>

Szerkesztők (2)

Nem szabad szoftverek:

- `<oXygen/>` XML Editor (platform: Linux, macOS, Windows)
<https://www.oxygenxml.com/>
  - Lásd: https://www.oxygenxml.com/xml_editor/xml_editing.html
- IntelliJ IDEA (platform: Linux, macOS, Windows)
<https://www.jetbrains.com/idea/>
  - Lásd: <https://www.jetbrains.com/help/idea/working-with-xml.html>
- XMLSpy XML Editor (platform: Windows)
<https://www.altova.com/xmlspy-xml-editor>